

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ АРХІТЕКТУРИ

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2021.60.12-22>

УДК 726 (477.84)

Дячок Оксана Миронівна,
*кандидат архітектури, доцент,
доцент кафедри образотворчого мистецтва,
дизайну та методики їх навчання
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
ternopil-oks@tnpu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5808-6826>*

АРХІТЕКТУРА ВАСИЛІАНСЬКИХ МОНАСТИРІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ САКРАЛЬНОГО ОБРАЗУ МІСТ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ

Анотація: у статті висвітлюються особливості формування сакрального образу сучасної Тернопільської області під впливом архітектури Василіанських монастирських комплексів. Активна місіонерська діяльність ордену привела до закладання, будівництва та перебудови давніх монастирів, які сьогодні є окрасою населених пунктів краю. Ці архітектурні ансамблі є виразними композиційними домінантами в історичному середовищі міст.

До найвідоміших монастирських комплексів на Тернопіллі відноситься Свято-Успенська Почаївська Лавра, основні будівлі якої були збудовані в унійний період, Василіанський монастир в місті Бучачі, Угорницький (Підгорянський) монастир, Василіанський монастир поблизу Струсова. Будівлі монастирів є пам'ятками сакрального мистецтва і важливими об'єктами національного культурного надбання.

Проведені дослідження переконують у важливості збереження монастирських комплексів, які несуть генетичну пам'ять нації, допомагають відновити зв'язок із власним історичним минулим та доповнюють наші знання з історії архітектури.

Ключові слова: архітектура монастирських комплексів; об'ємно-просторове рішення; пам'ятки сакрального мистецтва.

Постановка проблеми. На території сучасної Тернопільської області після татарських нападів і знищення Київської Русі ще за часів Галицько-Волинського князівства з'явилися монастирі, які розбудовувались на головних шляхах та поблизу міст. Вони мали важливе стратегічне значення і оборонний

характер. Протягом століть монастирі, не дивлячись на самоізолювані форми чернечого життя завжди були надзвичайно важливими осередками духовного і культурного життя, які повторювали історію свого краю, переживали складні суспільно-політичні процеси та сьогодні в історичних містах формують їх історико-культурний вигляд.

Провідним монаршим орденом Української ГКЦ із 1617 року став Чин Святого Василя Великого (після 1931 р.- Василіанський Чин святого Йосафата). До унійної (пізніше – ГК) Церкви Львівська єпархія, а з нею і територія сучасного Тернопілля приєдналась у 1700 році. Місіонери Василіанського ордену стали на захист національної ідентичності впродовж віків бездержавності, збереження східних традицій церковного обряду. Багато в чому завдячуючи їм, русифікація Лівобережної України та полонізація Галичини не призвели до втрати національної культури. Рух Василіанів був невід'ємною частиною протистояння тоталітарним режимам та процесам демократизації і національного відродження [5].

Унійна Церква швидко розбудовувала свою структуру, будувались і переобладнувались храми, монастирі. Василіани стали головними провідниками освітніх закладів, розгорнули велику будівельну діяльність. Їх комплекси, збудовані на початку XVII – XVIII століття сьогодні є окрасою і архітектурними домінантами в історичних містах Тернопільщини.

Тема статті має безпосередній зв'язок з науковою роботою, яку проводить кафедра образотворчого мистецтва, дизайну та методики їх навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (тема: Духовні святині Тернопільщини, Державний реєстраційний номер: 0120U102295).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження процесу формування архітектури монастирських комплексів на території сучасної Тернопільської області вимагає розкриття питань, об'єднаних у кілька блоків. Базовою фундаментальною працею для висвітлення питань сакральної архітектури є «Історія української архітектури» [12] за редакцією Тимофієнка В. Автори Асєєв Ю., Вечерський В., Годованюк О. та ін. ввели великий обсяг фактичного матеріалу, що дозволяє проаналізувати архітектурну спадщину з погляду історії та традицій, характерних рис національного стилю в архітектурі та її місця у світовій спадщині.

Питанням типології, класифікації, планувальної структури монастирських комплексів та окремих сакральних об'єктів на досліджуваній території присвятили свої дослідження Бєвз М. [1], Білокінь С. [2], Вечерський В. [3],

Дячок О. [6, 7], Чень Л. [14], Черкес Б. та Дячок О. [15], Ремешило-Рибчинська О. та Знак І. [10], Хіхляч Б. [13] та інші.

Історію розвитку монастирських комплексів, конфесійні трансформації та зміни в художньому впорядкуванні сакральних будівель досліджували також вчені історики, краєзнавці, мистецтвознавці. Серед них Вуйцик В. [4], Дух О. [5], Павлів Я. та Тринько Р. [9], Мороз В., Скленар І. та Заславський В. [8], Чуйко О. [16] та ін.

Аналіз сучасного стану досліджень з історії архітектури свідчить, що у працях вчених архітектурознавців відсутній великий масив даних про архітектуру Василіанських монастирів, визначні пам'ятки сакрального мистецтва залишилися поза увагою дослідників, не визначено вплив архітектури монастирів на сакральний образ Тернопільського краю. Усе перечислене вказує на **актуальність** дослідження та її **новизну**.

Метою публікації є висвітлення процесів формування сакрального образу міст Тернопільської області під впливом архітектури Василіанських монастирів.

Основна частина. За легендами та літописними джерелами заснування монастирів на Тернопільській землі було пов'язано із монголо-татарськими нападами на Київ на початку XIII століття. Проте, найдавніші споруди монастирів, які сьогодні формують сакральний образ Тернопільського краю належать до кінця XVI ст. і пізнішого часу та є важливими об'єктами національного культурного надбання [4, 9].

На початку XVII століття в Західній Україні розвинув широку мережу своїх закладів реформований орден Василіан [15]. Нововведення в ідеологічній доктрині, обрядовості яскраво відобразилось на церковному будівництві. Монастирі закладались і перебудовувались як репрезентативні відкриті та пишні комплекси, з величними храмами, парками, резиденціями. В інтер'єрі храмів низькі перегородки змінилися на пристінні вівтарі, які відгороджували простір для вірян, з'явилися сповідальниці, феретрони та ін. Деякі із збережених вівтарів сьогодні вважають шедеврами сакрального мистецтва, а багаті василіанські бібліотеки із стародруками і рукописними книгами поповнили колекції Львівської, Київської, Віденської наукових бібліотек. Багато шедеврів було вивезено до Польщі.

Будівлі Святопреображенського василіанського монастиря у краєзнавчій літературі більше відомі як Угорницький, Підгорянський чи Семенівський і є пам'ятками архітектури національного значення (охор № 1596/0). Вони датовані XVII століттям, хоча заснування монастиря біля літописного Теревовля відносять ще до XII-XIII століття. Монастирський комплекс періоду

Пізнього Ренесансу крім сакральної, мав яскраво виражені оборонні функції, про що свідчать монастирські мури з кутовими вежами, які збереглися лише частково. Споруди монастиря побудовані із місцевого каменю пісковика. До комплексу входять церква, частково збережені келії, надбрамна вежа, мури з кутовими вежами (Рис. 1).

Головною спорудою комплексу є церква Преображення Господнього (охор № 1596/1). Будівля тридільна з гранчастою апсидою, перекрита півциркульним склепінням з розпалубками. У товщі північної стіни зроблені сходи, які вели на верх вежі. Частково збережений до сьогодні і ренесансний декор – білокам'яні різьблені портали, обрамлення вікон, розетки в шелигах склепінь. Храм орієнтований по осі схід-захід [12].

1

2

*Рис. 1. Комплекс Святопреображенського василіянського монастиря:
1 – загальний вигляд комплексу; 2 – надбрамна вежа (власні фото)*

Будівля келій з двома ризалітами (охор № 1596/2) має різну поверховість і протяжність біля 64 м. Центральна частина двоповерхова, перекрита хрестовими склепіннями, у правому крилі розміщені келії, в лівому – службові приміщення.

Чотириярусна надбрамна вежа прямокутна в плані (охор № 1596/3), має проїзд, перекритий півциркульними склепінням, бійниці та вікна, обрамлені тесаними білокам'яними профільованими лиштвами [8].

Із кутових двоповерхових веж частково збереглися лише південно-західна і північно-східна (охор. № 1596/4). Північно-східна вежа без перекриття; південно-західна має оригінальну конструкцію перекриття: перший ярус - півсферичний, другий - конусоподібний купол з отвором у центрі, через що деякі дослідники вважають, що вежа була обсерваторією. Другий і третій яруси відокремлені від внутрішнього простору споруди і мають бійниці [2].

Над урочищем Чортова Дебра біля села Струсів знаходиться церква колишнього Василіанського монастиря Св. Миколи. Храм у стилі бароко збудований над давнішим печерним храмом за проектом чеського архітектора Йоганна Зельнера [4]. Центральна нава більшого об'єму, увінчана банею з люкарнами на низькому восьмигранному барабані. Вівтарна частина та притвор розміщені у нижчих та вужчих симетричних об'ємах, які зі сторони рівної частини плато частково занурені у землю. Дах двосхилий, має барокові фронтони (Рис.2).

Одним з найвеличніших комплексів Тернопілля є Почаївська Успенська лавра (охор. № 672/0). Православний монастир із 1713 (1721 -?) до 1831 року належав до Руської Унійної Церкви, а монахи відносились до чернечого ордену чину Святого Василя Великого.

1

2

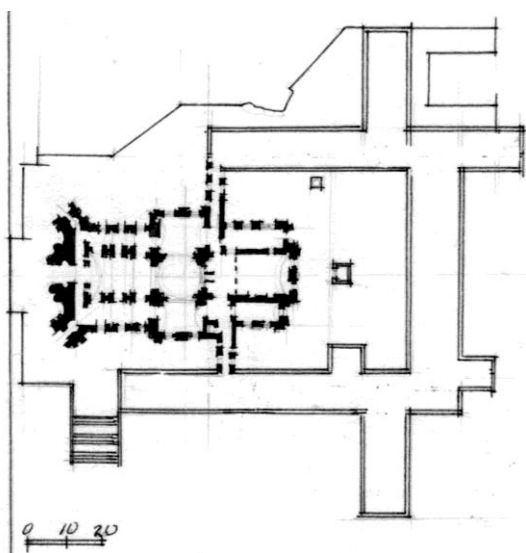
Рисунок 2. Василіанський монастир Св.Миколи:

1 – вигляд з південного боку; 2 – вигляд зі сторони урочища (фото [11])

У цей період відбулась найбільша розбудова архітектурного ансамблю, будівлі якого сьогодні становлять основу архітектурного комплексу. За час правління отців Василіан, що тривало більше століття, перебудовувались храми та інші споруди, об'ємно – просторова композиція ансамблю радикально змінилась. Під час цієї розбудови на найвищій точці Почаївської гори було створено Свято-Успенський собор у стилі пізнього бароко, який видно з кожного куточка міста. Він по-праву вважається одним з найкращих барокових храмів України. Інші будівлі розміщені на схилах з поступовим підвищенням до головного акценту — Успенського собору. Головним архітектором проекту був австрійський зодчий Г. Гофман, детальні плани будівель, їх інтер'єри, організацію будівельних робіт виконували польські архітектори Петро і Матвій Полейовські та львів'янин Ксаверій Кульчицький [7].

Головний храм комплексу – тринавна купольна базиліка у формі хреста з трансептом та з двома багатоярусними вежами, поверненими під кутом 45° до головної осі. Фасади будівлі багато прикрашені ліпною орнаментикою, пілястрами, сильно виступаючими карнизами, декоративними вазами та ін. Сучасне декоративне оздоблення собору належить до др. пол. XIX ст. (Рис.3).

У бік собору звернений вхід до ще однієї важливої будівлі монастиря – трапезної. Споруда збудована василіанами у 1771–1783 рр. за проектом українського зодчого Ксаверія Кульчицького [12]. Будівля функціонально є комбінованою, у ній поєднуються церква, трапезний зал та господарські приміщення. Об'ємно-просторова композиція - лінійна, над східною частиною будівля увінчана високою банею.

1

2

*Рис. 3. Успенський собор Почаївської лаври:
1 – план; 2 – фрагмент фасаду (фото з архіву ТОДА)*

В унійний період були також побудовані будівлі келії (арх. Г.Гофман). Усі корпуси мають прямокутну форму, сполучаються між собою і з Успенським собором, утворюючи курдонер. Північний корпус - триповерховий, інші – двоповерхові. У 1825 р. збудований Архієрейський будинок у стилі раннього класицизму. Складний рельєф зумовив різну висоту його фасадів: східний - триповерховий, південний - чотириповерховий, західний і північний – двоповерхові.

У 1795 році у результаті третього поділу Польщі Західна Волинь була приєднана до Російської імперії, а 25 жовтня 1831 року монастир перейшов у підпорядкування Російської Православної Церкви, яка почала змінювати архітектурний образ комплексу на свій лад.

До пам'яток містобудування і архітектури національного значення відноситься Василіанський монастир у місті Бучачі (охор.№ 652) [3]. Монастир Отців Василіан височить над містом і є його архітектурно-художнім та культурно-освітнім центром. Василіани поселились у Бучачі в 1712 році на запрошення Стефана Потоцького. Нинішній храм за проектом архітектора Г.Гофмана збудований у стилі віленського бароко на місці старого костелу. Будівництво тривало з 1765 до 1771 року. У вересні 1771 року василіанський храм освячений іменем Чесного і Животворного Хреста [8]. Кам'яна церква є головною будівлею в комплексі й знаходиться між келіями і гімназією. Храм однонавіний з трансептом, у плані має форму латинського хреста. Високі п'ятирусні вежі головного фасаду розчленовані горизонтальними, сильно виступаючими карнизами та пілястрами. Перехрестя наві й трансепту увінчує ліхтар з маківкою, ліхтарик менших розмірів здіймається над фронтоном східного фасаду. Монументальності та величності будівлі додає високий двоярусний цоколь [6, 14].

У 1806 - 1839 рр. монастир розширили: до гімназійного південного крила добудували нові приміщення, укріпили терасу (при цьому добудували двомаршеві півкруглі сходи), перед входом у храм облаштували площу, встановили статую Богородиці, в ніші підпірної стіни – статую Св. Онуфрія. У 1849-1854 рр. монастир поповнився кам'яною дзвіницею, що і завершило формування архітектурного ансамблю.

Висновки

Аналіз історії розвитку монастирських комплексів на території сучасної Тернопільської області показує, що багато монастирів, які були засновані як православні, на початку XVIII століття у зв'язку з посиленням наступом католицизму зі сторони Польщі та русифікації зі сторони Російської імперії, визнали унію і були передані оо. Василіанам. Василіани розпочали місіонерську діяльність, створили та перебудували давні монастирські комплекси, які сьогодні є окрасою населених пунктів краю. Підтверджено, що нововведення, які торкнулись ідеологічної доктрини відобразились на церковному будівництві: із замкнутого простору монастирі перетворились на репрезентативні відкриті комплекси.

Показано, що найбільшого розквіту Василіанські монастирі досягли в епоху бароко за меценатства багатих родин та із залученням провідних європейських та українських архітекторів, їх архітектура формує історико-культурний вигляд Тернопільського краю. Монастирі представляли західноукраїнську ідентичність, виконували сакральну, оборонну, культурну, функції, стали важливою частиною планувальної і образної структури міст та й сьогодні надають їм ідеологічного забарвлення.

Аналіз архітектури монастирських комплексів є не повним, Тернопільщина значно повніше представлена Василіанськими обителями. Очевидно, що дослідження у цьому напрямку буде продовжене. Матеріали статті можуть бути використані при підготовці курсу лекцій з історії архітектури для мистецьких спеціальностей; при атрибуції творів сакральної архітектури для їх паспортизації; у подальших наукових дослідженнях сакрального мистецтва України.

Список джерел

1. Бевз М.В. Маловідомі приклади з історії міст Галичини: *Річник кафедри РРАК Держ. ун-ту «Львівська політехніка»*. Львів, 1996. №1.
2. Білокін С.І. Кременецький Свято-Богоявленський монастир. В: В. А. Смолій, головний ред. *Енциклопедія історії України*. Київ: Наукова думка, 2009. Том 5. С. 318.
3. Вечерський В. *Українські монастирі*. Київ.: Наш час. 2008. с.350-355.
4. Вуйцик В. Монастир Святого Миколи у Струсові. *Вісник інституту «Укрзахідпроектреставрація»*, 2004. Вип.14. С. 242-243.
5. Дух О. Ліквідація унійних і Римо-католицьких монастирів в Російській імперії та доля їх бібліотек (кінець XVIII–XIX століття). *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*, 2014. №8. С. 86.
6. Дячок О.М. Вплив монастиря отців василіан на архітектуру міста Бучача. *Архітектурний вісник КНУБА*, 2017. Вип. 11-12. С. 285–293.
7. Дячок О.М. Особливості формування архітектурного ансамблю Почаївської Лаври. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.техн.збірник*. К.: КНУБА, 2017. Вип.48. С. 413-418.
8. Мороз, В., Склена, І. та Заславський, В. *Василіанські монастирі України*. Книга 1: Галичина і Закарпаття. Тернопіль: Підручники і посібники, 2015. С.192.
9. Павлів, Я. та Тринько, Р. Краснопуццанський монастир оо. Василіан (1664–1947). *Тернопільський енциклопедичний словник*. Тернопіль: Збруч, 2005. Том 2. С. 220.
10. Ремешило-Рибчинська О.І., Знак І.Б. Сильові особливості архітектурних ансамблів та комплексів монастирів ЧСВВ у XVIII столітті. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Архітектура», 2017. Вип. 878. С. 131-139.
11. Спадщина. Струсів. Церква святого Миколи. 1773 (1994) [online] Доступно на: <<https://m-a-d-m-a-x.livejournal.com/593424.html>>
12. Тимофієнко В.І. Історія української архітектури. К.: Техніка, 2003. С.168. ISBN 966-575-066-6.

13. Хіхляч, Б.М. Архітектура василіанських монастирів Поділля XVIII століття. *Праці Центру пам'яткознавства*, 2012. Вип. 16. С. 65-78.

14. Чень Л.Я., Храмові та монастирські комплекси в розпланувально-просторовій структурі міста Бучача. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 2013. Вип.757: С. 315-320.

15. Черкес Б.С. та Дячок О.М., Історія формування та розвитку архітектури монастирських комплексів Галицького Поділля. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка», серія «Архітектура»*, 2019. №1 (1). С. 61-67. DOI:10.23939/sa 2019.01.061.

16. Чуйко О. Монастирі Галичини (середина XVI – початок XX століття). *Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*, 2011. – 188 с. ISBN 978-966-640-304-2

References

1. Bevz M.V. Little-known examples from the history of Galician cities: *Richnyk kafedry RRAK Derzh. un-tu «Lvivska politekhnik»*. Lviv, 1996. №1. (in Ukrainian)

2. Bilokin S.I. Kremenets Holy Epiphany Monastery. В: V: *Smolii, holovnyi red. Entsyklopediia istorii Ukrainy*. Kyiv: Naukova dumka, 2009. Tom 5. P. 318. (in Ukrainian)

3. Vecherskyi V. *Ukrainian monasteries*. Kyiv.: Nash chas. 2008. pp. 350-355. (in Ukrainian)

4. Vuitsyk V. Monastery of St. Nicholas in Strusov. *Visnyk instytutu «Ukrzakhidproektrestavratsiia»*, 2004. Vyp. 14. pp. 242-243. (in Ukrainian)

5. Dukh O. Liquidation of Union and Roman Catholic monasteries in the Russian Empire and the fate of their libraries (late XVIII-XIX centuries). *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia: Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnolohii*, 2014. №8. P. 86. (in Ukrainian)

6. Diachok O.M. The influence of the monastery of the Basilian Fathers on the architecture of the city of Buchach. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA*, 2017. Vyp. 11-12. pp. 285–293. (in Ukrainian)

7. Diachok O.M. Features of the formation of the architectural ensemble of the Pochayiv Lavra. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: nauk. tekhn. zbirnyk*. K.: KNUBA, 2017. Vyp. 48. pp. 413-418. (in Ukrainian)

8. Moroz, V., Sklenar, I. ta Zaslavskyi, V. *Basilian monasteries of Ukraine. Book 1: Galicia and Transcarpathia*. Ternopil: Pidruchnyky i posibnyky, 2015. (in Ukrainian)

9. Pavliv, Ya. ta Trynko, R. Krasnopushchansky monastery oo. Basilian (1664–1947). *Ternopilskiy entsyklopedychnyi slovnyk*. Ternopil: Zbruch, 2005. Tom 2. p. 220. (in Ukrainian)

10. Remeshylo-Rybchynska O.I., Znak I.B. Stylistic features of architectural ensembles and complexes of OSBM monasteries in the XVIII century. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika». Seriiia «Arkhitektura»*, 2017. Vyp. 878. pp. 131-139.(in Ukrainian)
11. Heritage. Strusiv. Church of St. Nicholas. 1773 (1994) [online] Available at: <<https://m-a-d-m-a-x.livejournal.com/593424.html>> (in Ukrainian)
12. Tymofiienko. History of Ukrainian architecture. K.: Tekhnika, 2003. p.168. ISBN 966-575-066-6.(in Ukrainian)
13. Khikhlach, B.M. Architecture of Basilian monasteries of Podillya of the XVIII century. *Pratsi Tsentru pamiatkoznavstva*, 2012. Vyp. 16. pp. 65-78.(in Ukrainian)
14. Chen L.Ia. Temple and monastery complexes in the planning and spatial structure of the city of Buchach. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*, 2013. Vyp.757. pp. 315-320.(in Ukrainian)
15. Cherkes B.S. ta Diachok O.M. History of formation and development of architecture of monastic complexes of Galician Podillya. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika», seriiia «Arkhitektura»*, 2019. №1 (1). pp. 61-67.(in Ukrainian)
16. Chuiko O. Monasteries of Galicia (mid-sixteenth - early twentieth century). *Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka*, 2011. p.188. ISBN 978-966-640-304-2.(in Ukrainian)

Аннотация

Дячок Оксана Мироновна, кандидат архитектуры, доцент, доцент кафедры изобразительного искусства, дизайна и методики их обучения, Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка.

Архитектура Василианских монастырей в процессе формирования сакрального образа городов Тернопольщины.

В статье освещаются особенности формирования сакрального образа современной Тернопольской области под влиянием архитектуры Василианских монастырских комплексов. Активная миссионерская деятельность ордена привела к формированию, строительства и перестройки старых монастырей, которые сегодня являются украшением населенных пунктов края. Эти архитектурные ансамбли являются выразительными композиционными доминантами в исторической среде городов. К наиболее известным монастырским комплексам на Тернопольщине относится Свято-Успенская Почаевская Лавра, основные здания которой были построены в униатский период, Василианский монастырь в городе Бучаче, Угорницкий (Подгорянский) монастырь, Василианский монастырь близ Струсова. Здания монастырей являются памятниками сакрального искусства и

важними об'єктами національного культурного достояння. Проведенные исследования убеждают в важности сохранения монастырских комплексов, которые несут генетическую память нации, помогают восстановить связь со своим историческим прошлым и дополняют наши знания по истории архитектуры.

Ключевые слова: архитектура монастырских комплексов; объемно-пространственное решение; памятники сакрального искусства.

Annotation

Oksana Diachok, PhD of Architecture, Associate Professor, Associate Professor at Department of Fine Arts, Design and Teaching Methods of Ternopil Vladimir Hnatiuk National Pedagogical University.

Architecture of Basilian monasteries in the process of forming the sacred image of the cities of Ternopil region.

The article highlights the peculiarities of the formation of the sacred image of the modern Ternopil region under the influence of the architecture of the Basilian monastery complexes. Active missionary activity of the Order led to the founding, construction and reconstruction of ancient monasteries, which today are the decoration of the settlements of the region. These architectural ensembles are expressive compositional dominants in the historical environment of cities.

The most famous monastic complexes in Ternopil include the Holy Dormition Pochayiv Lavra, the main buildings of which were built in the union period, the Basilian Monastery in Buchach, the Uhomytsky (Pidhoryansky) Monastery, and the Basilian Monastery near Strusov. The buildings of monasteries are monuments of sacred art and important objects of national cultural heritage. Innovations that affected the ideological doctrine were reflected in the construction of the church: from a closed space monasteries turned into representative open complexes. In the interior of the temples, low partitions were replaced by wall altars, confessionals appeared, and so on. Some of the surviving altars today are masterpieces of sacred art. The Basilian monasteries reached their peak in the Baroque era under the patronage of wealthy families and with the involvement of leading European and Ukrainian architects. Their architecture forms the historical and cultural appearance of the Ternopil region. Monasteries represented the Western Ukrainian identity, performed sacred, defensive, cultural, functions, became an important part of the planning and figurative structure of cities and still give them an ideological color.

The research convinces us of the importance of preserving monastic complexes, which carry the genetic memory of the nation, help to reconnect with our own historical past and complement our knowledge of the history of architecture.

Keywords: architecture of monastic complexes; three-dimensional solution; monuments of sacred art.